

12.00.01 – мамлекеттин жана укуктун теориясы жана тарыхы, мамлекет жана укук жөнүндө окуулардын тарыхы адистиги боюнча юридика илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин “Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык укуктук аспекти” темасында жазылган диссертациясына расмий оппоненттин

ПИКИРИ

1. Изилдөөнүн темасынын актуалдуулугу. Акыркы жылдардагы дүйнөнүн кээбир бурчтарында орун алып келе жаткан согуштардын жана куралдуу чыр-чатактардын санынын өсүшү менен байланышкан окуялар, геосаясий архитектуранын бир полярдиктыктан биполярдык тутумга өзгөрүшү, тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылууда, азыркы учурда калыптанып калган парадигмасын кайра карап чыгуунун чукул зарылчылыгын жаратууда. Саясий дүйнө түзүмүндө көрсөтүлгөн тенденциялардын натыйжасында азыркы мезгилде айрым өлкөлөрдүн, аскердик блоктордун, мамлекеттердин коалицияларынын жана союздарынын согуштук потенциалы активдүү өсүүдө жана алардын илимий-техникалык жактан жаңы баскычтарга өтүүсү, эларалык-укуктук жөнгө салуу маселесине тиешелүү талаптарды жаңыча өңүттө арттырууда.

Геосаясий жана аскердик чыңалуунун күчөшүнүн алкагында стратегиялык жана тактикалык мүнөздөгү куралдын жаңы түрлөрү пайда болду: кибер-курал тутумдары, гипер үн куралдары ж.б. Учурдагы зордук-зомбулук кагылышуулар согуштун жана куралдуу чыр-чатактардын жаңы ыкмалары, каражаттары жана инструменттери менен барган сайын гибридик формаларга айланып баратат. Ушул жана башка факторлор аскер, мамлекеттик, коомдук ишмерлер, эл аралык уюмдардын, массалык маалымат каражаттарынын гана эмес, бүтүндөй илимий коомчулуктун абдан көңүл буруу менен изилдөө предметине айланууда.

Ааламдашуу (глобалдашуу) жана интернационалдашуу процесстери мамлекеттер аралык экономикалык, социалдык, маданий, аскердик-техникалык, укук коргоо тармагындагы байланыштарды чындады. Ошону менен бирге, акыркы

*Виза коюлма в ДУМОН 16.10.2020
уч. секретарь ДС Д.Ю.Н. Жылкоч*

жылдардагы терс көрүнүштөгү окуяларга, тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумундагы катастрофалык көйгөйлөргө байланыштуу, белгиленген чөйрөдө эл аралык мамилелердин субъекттерин бул багыттагы консолидацияланган саясатты иштеп чыгууга түртүү менен бирге, тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуунун бүтүндөй парадигмасын кайра карап чыгуу зарылчылыгы актуалдуу бойдон кала берээрин тастыктоодо.

Жогоруда чагылдырылган жагдайлар бул изилдөөнүн актуалдуулугун божомолдойт жана социалдык маанилүүлүгүн аныктайт.

2. Диссертацияларга коюлган талаптардын алкагында чыгарылган илимий корутундулар.

Коргоого чыгарылуучу жоболордо камтылган, теориялык жыйынтыктардын төмөнкүлөрү иште сунушталат:

1-жыйынтык. «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыш» укуктук категориясына автордук аныктама сунушталган – бул элдердин, улуттардын жашоосунун жана мамлекеттердин эркин өнүгүүсүнүн негиздерине кол салган, эл аралык укуктун жалпы кабыл алынган (жалпы коомчулук тааныган) принциптерине, ченемдерине жана бардык адамзаттын эң маанилүү жалпы таанылган таламдарына шек келтирген өзгөчө оор эл аралык укукка каршы, ошондой эле эл аралык тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун базалык негиздерине коркунуч келтирген жосундар болуп саналат.

2-жыйынтык. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар башка коомдук коркунучтуу жосундардан бир катар жалпы белгилери менен айырмалануусу негизделген:

- дүйнөлүк коомчулук тарабынан жалпы таанылган, эл аралык кылмыш-жаза жана гуманитардык укук тарабынан корголгон кызыкчылыктарга багытталган;

- эл аралык укукка ылайык жосундарды формалдаштыруу жана пенализациялоо;

Андан сырткары дагы бир катар өзгөчө белгилер менен:

- согушту ачууда жана жүргүзүүдө жалпы кабыл алынган эрежелерге жана мыйзамдарга кылмыштуу кол салуу;

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуунун жалпы кабыл алынган тартибине багыт алуу;

- расалык, улуттук, этникалык, маданий, диний жана башка негиздер боюнча адамдардын жана топтордун укуктарына жана эркиндиктерине, кызыкчылыктарына кол салуусунун багытталышы;

- дүйнөлүк экологияга жана биосистемага кылмыштуу кол салуу.

Аныкталган белгилерди бөлүп көрсөтүү «тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыш» укуктук категориясын өнүктүрүүгө концептуалдык жактан мамиле кылууга жана аны башка жосундардан айырмалап көрсөтүүгө мүмкүндүк берет.

3-жыйынтык. Тынчтыкка жана коопсуздукка каршы кылмыштар белгилүү бир мейкиндик-убакыттын аралыгында жаңыланып, өзгөртүлүп, кайра түзүлүп, эл аралык укуктук, маданий, адеп-ахлактык, аскердик-технологиялык, социалдык-экономикалык, коммуникациялык жана технологиялык факторлор жана шарттар менен аныкталат деп ырасталат. Жогоруда айтылган көйгөйлөр жагдайларга баа берүү жана чараларды көрүү субъекттери тарабынан аларга заманбап тиешелүү мамилени талап кылгандыгына карабастан, алардын пайда болушунун теориялык жана эл аралык-укуктук өбөлгөлөрүн терең изилдебестен маселелерди чечүү мүмкүн эмес деп белгиленет.

4-жыйынтык. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар өзүнүн мазмуну боюнча спецификалык белгилерге ээ болууга, ошондой эле укуктук ченемди конструкциясын түзүүдө өзгөчө мамилеге ээ болууга тийиш деген негиздүү корутунду чыгарылган. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштардын кылмыш түзүүчү белгилеринин жана касиеттеринин так түзүлүшү акыркыларга каршы аракеттенүүнүн эффективдүүлүгүнүн деңгээли менен түздөн-түз байланыштуу. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар өзүнүн жалпы мааниси боюнча

улуттук кылмыш-жаза мыйзамдарында кылмыш түзүүчү касиеттердин жана белгилердин бирдей көрсөтүлүшүн талап кылат.

5-жыйынтык. Учурда дүйнөлүк коомчулук тарабынан фундаменталдуу эл аралык укуктук актылар иштелип чыгылды, тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун коргоону жөнгө салуучу укуктук параметрлер, ошондой эле тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуунун институционалдык негиздери жана механизмдери белгиленди. Ошону менен бирге, жалпы жана универсалдуу мамилени, тактап айтканда, эл аралык деңгээлде да ички мамлекеттик деңгээлде да укук чыгаруу, укукту чечмелөө (талкуулоо) жана укукту колдонуу ишмердүүлүгүн бириктирүү максатында, тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы бардык кылмыштарды аныктаган Бириккен Улуттар Уюмунун бирдиктүү кодификацияланган актысын иштеп чыгуу жана кабыл алуу демилгесин илимий коомчулуктун атынан сунуштоо зарыл.

6-жыйынтык. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар үчүн эл аралык кылмыш жоопкерчилиги жөнүндө ченемдердин эволюция процессинин автордук мезгилдүүлүгү көрсөтүлгөн:

1) Согушту жүргүзүүнүн негизги эрежелерине таасир этүүчү юридикалык далилдеринин жалпы белгилерин аныктоо жана аларды бузгандыгы үчүн жоопкерчиликтин пайда болушу (XV-кылымга чейин);

2) Согушту жүргүзүүнүн жалпы коомчулук тарабынан кабыл алынган (таанылган) эрежелерин жана мыйзамдарын бузгандык үчүн кылмыш жоопкерчилигине тартуунун ички улуттук практикасын иштеп чыгуу, мындай укук бузуулар үчүн юридикалык жоопкерчиликти ички мамлекеттик аракеттерди институтташтыруу жана формалдаштыруу (XVI – XIX кылым);

3) Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы жасалган айрым кылмыштарды эл аралык деңгээлде криминалдаштыруу жана аларды жасагандыгы үчүн кылмыш жоопкерчилигинин формалдуу механизмдерин белгилөөгө аракет кылуу, ошол эле убакта белгиленген кылмыштарды улуттук деңгээлде криминалдаштыруу (формалдаштыруу), көрсөтүлгөн чөйрөдө укук колдонуунун

алгачкы практикасынын пайда болушу (XX кылым – Улуу Ата Мекендик согуштун башталышы);

4) Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарды эл аралык коомчулук тарабынан таануу жана криминалдаштыруу, ошондой эле бул чөйрөдө эл аралык институттук механизмдерди бекитүү: тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыш жасаган адамдарды кылмыш жоопкерчилигине тартуу үчүн юрисдикцияга ээ болгон эл аралык кылмыш-жаза юстиция органдарынын мекемелери, эл аралык кылмыш-жаза жана гуманитардык укуктун жалпы ченемдерин жана принциптерин улуттук мыйзамдарга киргизүү боюнча мамлекеттердин укуктук милдеттенмелеринин пайда болушу; эл аралык мамилелердин бардык субъекттери тарабынан (Улуу Ата Мекендик согуштан кийин — азыркы кезде) белгиленген чөйрөдө кылмыш-жаза, жазык-процессуалдык, кылмыш-жаза аткаруу укуктарды өнүктүрүү. Төртүнчү мезгилди шарттуу түрдө эки этапка бөлүүгө болот. Биринчи этап XX кылымдын 90-жылдарында аяктайт жана эл аралык сот адилеттигинин органдарынын шарттуу түрдө бөлүнүшү, эл аралык кылмыш сотунун түзүлүшү жана тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумундагы башка укуктук жана институционалдык өркүндөтүүлөр менен өзгөчөлөнөт.

Учурда, каралып жаткан жагдайдын төртүнчү мезгилдин экинчи этабында турабыз. Бул этап өнүккөн өлкөлөрдө технологиялардын жана курал-жарактардын болушу менен айырмаланат, аларды биринчи болжолдоодо аныктоо мүмкүн эмес, себеби өндүрүштүк жана согуштук технологиянын багыттарынын чектери бара-бара өчүрүлүүдө. Өнүккөн мамлекеттер кибер жана космостук технологиялар менен (10-15 М ден ашык ылдамдыктагы гиперүндүү курал) куралданган. Мындай технологияларды эске алуу менен согуштарда жана куралдуу кагылышууларда жумушчу күчүн - согушкерлерди колдонуу барган сайын азайтылып жатат. Гибридик согуш технологиялары барган сайын көбүрөөк колдонулууда.

7-жыйынтык. Эл аралык кылмыш-жаза укугунун пайда болуусундагы Нюрнберг процессинин тарыхый ролу каралган.

Эл аралык кылмыш-жаза укуктун да, эл аралык гуманитардык укуктун дагы өнүгүшүнө таасир эткен үч базалык элемент белгиленген:

1) Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарды, өзгөчө корголуучу укуктук категориялар катары четтетүү катарында криминалдаштыруу. Нюрнберг процессине чейинки учурда мындай кылмыштар мыйзамсыз деп эсептелген, бирок процесстин жыйынтыгы боюнча белгиленген кылмыштар эң оор эл аралык кылмыштар категориясына өткөн;

2) Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүү механизмдин формалдаштыруу жана институционалдаштыруу, тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарды соттук кароо боюнча эл аралык институттарды түзүүнүн мыйзамдуу өнөкөт шарты болуп калды.

3) Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыш жасоо учурунда мамлекетти жетектеген саясий адамдардын суверендүү мамлекеттик иммунитетин нейтралдаштыруу. Башкача айтканда, Нюрнберг процессинин жүрүшүндө жана жыйынтыгында мамлекеттин эң жогорку кызмат адамдарын кылмыш жоопкерчилигине тартуу үчүн укуктук прецедент түзүлгөн.

8-жыйынтык. Тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун изилдөөчү укуктун өзүнчө бир бутагын түзгөн төмөнкүдөй негизги институттар аныкталган:

- 1) тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун негизги принциптери;
- 2) элдердин жана мамлекеттердин тынчтыкка жана адамдын коопсуздугуна укугу;
- 3) тынчтык жана адамдардын коопсуздугу боюнча эл аралык келишимдерди түзүү укугу;
- 4) дипломатиялык укук адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуунун жана жалпы (региондук) тынчтыкты ишке ашыруунун куралы катары;
- 5) кибермейкиндикте тынчтыкка жана маалыматтык коопсуздукка укуктуу;
- 6) тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун укуктук камсыздоо (эл аралык укуктук жана мамлекеттик укуктук);
- 7) тынчтыкты жана адамдардын коопсуздугун камсыз кылуу боюнча укук

коргоо ишмердүүлүгү;

8) статус и роль международных и общественных институтов в защите мира и обеспечении безопасности человека;

9) определение статуса и роли международных и национальных судебных органов и судов в обеспечении мира и безопасности человека;

10) юридическая ответственность за нарушение права на мир и безопасность человечества (международно-правового и государственного права) и другие.

9-жыйынтык. Тынчтыкты жана адам-заттын коопсуздугун камсыз кылуу системасында эл аралык укуктун эффективдүүлүгүнүн проблемасы эң оор проблема болуп калды деген корутунду негизделип чыкты. Буларды төмөнкү себептер менен түшүндүрүүгө болот:

- колдонуу объекттеринин гана эмес, ошондой эле изилдөө объектилеринин маселесин чечүү жолдорунун көп түрдүүлүгүнүн натыйжасы катары маселенин өзүнүн ар тараптуулугу, тактап айтканда, укуктук көп кырдуулугу;

- субъекттердин ортосундагы вертикалдык жана горизонталдык укуктук, саясий, идеологиялык (нарктык) айырмачылыктар;

- жаңы укуктук актыларды жана каражаттарды колдонуунун татаалдыгы жана аларды колдонуунун ийкемдүүлүгү;

- айрым окумуштуулардын гана эмес, бүтүндөй илимий борборлордун күч-аракетин талап кылган көйгөйлүү саясий-укуктук аспектилерди изилдөөнүн жана айрым укуктук дисциплиналар аралык структуралардын натыйжалуулугун баалоонун методологиялык параметрлерин илимий жактан таануунун ар кандай абалы.

10-жыйынтык. Илимий институт катары «Адамзаттын тынчтыгына жана коопсуздугуна каршы кылмыштардын» укуктук, социалдык жана гуманитардык категориясы боюнча илимий-изилдөө программасын иштеп чыгуу үчүн негизги параметрлер аныкталган:

• коомдук аң-сезимдин формалары (илим, искусство, дин, мораль, этика, укуктук аң-сезим, идеология, саясий аң-сезим жана маданият);

- турмуштук ишмердүүлүктүн формалары (эмгек ишмердүүлүгү, күнүмдүк жашоону жана эс алууну уюштуруу, коомдук-саясий жана геосаясий ишмердүүлүк);

- дүйнөнүн ар кайсы өлкөлөрүндө инсанды (аң-сезимди) калыптандыруу (билим берүү жана окутуу, спорт жана дене тарбия аспектилери);

- маселелер боюнча мамлекеттердин позициялары (саясий режим, башкаруу формасы, башкаруу формасы жана башка аспектилери);

- эл аралык жана улуттук институттар жана уюмдар (саясий, укук коргоо, коммерциялык эмес, диний ж.б.);

- эл аралык жана мамлекеттер аралык мамилелер (көп тараптуу жана эки тараптуу мамилелер);

- өлкөлөрдөгү калктын өзгөрүшүнүн негиздери изилденген (демографиялык жана этнографиялык мүнөздөмөлөр ж.б.);

- элдердин, улуттардын жана этникалык топтордун (региондор жана континенттер боюнча, экологиялык-географиялык өзгөчөлүктөрү ж.б.) табигый жана саясий-экономикалык себептер боюнча миграциясы;

- жалпы социалдык өнүгүү (коом, топ, команда);

- социалдык өзгөрүүлөр жана жылыштар, өнүгүүнүн структуралык өзгөчөлүктөрү;

- дүйнөнүн ар кайсы өлкөлөрүндөгү социалдык-гуманитардык институттар, социалдык-гуманитардык топтор;

- ЖМК жана ЖМКга (социалдык тармактар-Интернет), коомдук пикирге, басма сөзгө жана басылмалар, ЖМКлар тарабынан таанылбаган маалымат булактарына жетүү ж.б.);

11-жыйынтык. Коомдук-гуманитардык система-проблема (статикалык объект), же кубулуш-процесс (динамикалык объект) системалык талдоо табигый-техникалык мүнөздөгү окшош объекттерден айырмаланып турганы көрсөтүлгөн. Социалдык-гуманитардык объекттерди системалык талдоо, төмөнкү алдын ала чараларын камтыйт: подсистемаларды диверсификациялоо, ыңгайлуу кийинки

талдоо үчүн объект-системанын негизги бөлүктөрүнүн жана компоненттеринин типологиясы. Ошол себептүү, табигый жана техникалык мүнөздөгү объекттерден айырмаланып, жөнөкөй (шартсыз) системалык анализди колдонуу туура эмес, анткени коомдук системанын ичинде синергетикалык эффект пайда болушу мүмкүн жана энтропиянын чекиттеринде өнүгүүнүн ар кандай баскычтарында системанын параметрлери такыр башка багытта өнүгүшү мүмкүн.

12-жыйынтык. Тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу жаатындагы стратегиялык текшерилген жана таразаланган саясатты жүргүзүү төмөнкү компетенцияларды талап кылат:

1) статикалык да, динамикалык өнүгүүдө да бүтүндөй картинаны көрүү мүмкүнчүлүгү;

2) коркунучтарды жана тобокелдиктерди өз убагында аныктоо мүмкүнчүлүгү;

3) ресурстар чектөөлөрдү эске алуу менен каршы аракеттенүүнүн концептуалдык жактан текшерилген тутумун куруу мүмкүнчүлүгү;

4) башкаруу цикли каалаган стадияда процесстерди жана катышуучуларды (субъекттерди) талдоо, баалоо, координациялоо, жөнгө салуу, тууралоо жөндөмдүүлүгү жана көндүмдөрү.

13-жыйынтык. Тынчтыкты жана адамдын коопсуздугун камсыз кылуу системасын аналитикалык изилдөөнүн алкагында алынган көрсөткүчтөр боюнча талаптар белгиленген, алар үчүн төмөнкүлөрдү аныктоо зарыл:

- бул көрсөткүчтөр колдонула турган маалыматтык чөйрө;
- социалдык, гуманитардык, саясий-укуктук көрсөткүчтөрдүн, көрсөтүлгөн объекттин алынган маңызына дал келүү деңгээли;
- алынган көрсөткүчтөрдү формалдаштыруу мүмкүнчүлүгүнүн даражасы;
- көрсөткүчтөрдүн бир эле системанын чегинде башка тартиптеги жана сапаттагы көрсөткүчтөр менен көрсөткүчтөрдүн өз ара байланышынын даражасы;
- жазуу жүзүндө индикаторлордун башкаруу субъектинин максаттарына жана милдеттерине ылайык келүүсү;

- зарыл болгон учурда алынган көрсөткүчтөрдү башкалар менен алмаштыруу мүмкүнчүлүгү;

- уюштуруу процедураларынын индикаторлорунун жана иштетүү алгоритмдеринин болушу.

14-жыйынтык. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштуулукка каршы күрөшүүнүн уюштуруу-укуктук көйгөйлөрүнүн өзгөчөлүктөрү төмөндөгүдөй мүнөздө берилет:

- каршы аракеттенүү проблемасын бир деңгээлде чечүү кыйла татаал проблемалардын жогорку деңгээлде пайда болушуна алып келиши мүмкүн, анткени «адамзаттын тынчтыгына жана коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы күрөшүү системасы» категориясы горизонталдуу да, вертикалдуу да өнүгүп, алга жылышы мүмкүн;

- тигил же бул коомдун өнүгүүсүнүн белгилүү бир этабы сөссүз түрдө ал мамлекеттин конкреттүү тарыхый кырдаал менен же региондогу эл аралык коомчулукта орун алган коомдук окуя менен байланышы. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы жасалган кылмыштар ар бир тарыхый мезгилде өзүнүн «өзгөчө салмагына» жана саясий-укуктук чараларды көрүү жана азайтуу маселесиндеги актуалдуулуктун даражасына ээ. Көбүнчө социалдык-гуманитардык мүнөздөгү көптөгөн терс көрүнүштөр, белгилүү бир тарыхый мезгилде адамдын укуктары менен эркиндиктери одоно түрдө бузулган учурлар такыр эле криминализацияланбай калган;

15-жыйынтык. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы күрөшүү процессинде уюштуруу-укуктук маселелерди чечүүгө таасир этүүчү факторлордун жана шарттардын комплекси (мисалы, саясий эрктин жоктугу, мыйзамдардагы боштуктар, ресурстардын жетишсиздиги, эл аралык кызматташтыктын төмөн деңгээли) келтирилген, алар төмөнкүдөй:

- изилденип жаткан көйгөйлөр олуттуу түрдө айырмаланган социалдык-экономикалык жана геосаясий жагдайлар;

- гуманитардык маселелерди чечүү үчүн реалдуу шарттарда эл аралык

мамилелердин субъекттери тарабынан түзүлгөн сот, укук коргоо, социалдык, эл аралык укуктук институттар жана механизмдер;

- жаңы социалдык-экономикалык, социалдык-саясий жана геосаясий кырдаалдын пайда болушу (социалдык-экономикалык, саясий, уюштуруучулук жана укуктук маселелерди чечүү жагынан);

- эски эл аралык, ички, укуктук механизмдердин, социалдык, гуманитардык, соттук жана башка коопсуздук институттарынын жаңы чөйрөгө адекваттуу өтүшү (көйгөйдүн калыптанышы);

- пайда болгон социалдык, гуманитардык жана эл аралык-укуктук көйгөйлөрдү чечүү үчүн жаңы механизмдерди жана институттарды (укуктук, укук коргоо, соттук) түзүү зарылдыгын түшүнүү (мындай көйгөйлөрдү чечүү жолдору).

16-жыйынтык. Эмгекте, тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу системасын уюштуруунун автордук алгоритми келтирилген. Сунуш кылынган алгоритм, болуп жаткан экологиялык процесстердин (геосаясий процесстер; эл аралык мамилелердин субъекттеринин иш-аракеттери (аскердик, дипломатиялык); экологиялык, техногендик) жогорку белгисиздик шарттарында тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу системасын уюштуруу маселелерин чечүүгө мүмкүндүк берет деп болжолдонууда жасалган жана башка антропогендик факторлор). Бул багытта экономикалык, эл аралык, укуктук, социалдык, гуманитардык, аскердик жана коргонуу иш-чараларын пландаштыруу.

17-жыйынтык. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы күрөшүү системасын уюштурууда өзүнчө иштелип чыгууга, мүнөздөлүүгө жана деталдуу болууга тийиш болгон маанилүү аймактар жана зоналар аныкталды. Аларга төмөнкүлөр кирет:

1. Каршы аракеттенүү системасынын өзүн-өзү камсыздоосу (тышкы чөйрөгө көз карандылыктын даражасын аныктоочу көрсөткүч). Бул көрсөткүчтүн эң маанилүү курамдык бөлүгү – мамлекеттин, союздаш мамлекеттер блогунун ресурстук (аскердик-саясий, экономикалык, интеллектуалдык, технологиялык, ресурстук) өзүн-өзү камсыздоосу.

2.Маданий өзгөчөлүк. Аскердик блок жана экономикалык интеграция. Саясий чечимдерди кабыл алуудагы көз карандысыздыктын деңгээли.

Ички саясатты тышкы контролдоочу күчтөр жана схемалар менен шарттоо.

3.Өлкөдөгү калктын интеграциясынын деңгээли. Массаларды жана топторду бириктирүүчү жана мобилизациялоочу идеологиялык, маданий, диний системалардын болушу.

4.Экономиканын технологиялык жана өндүрүштүк көз карандылыгы.

5.Системанын ичинде да, сыртында да кыйратуучу таасирлерди болтурбоочу эффективдүү механизмдердин болушу.

6.Орто класстын деңгээли. Социалдык, гуманитардык, диний жана улуттук карама-каршылыктардын курчушун азайтуу жөндөмдүүлүгү.

7.Мамлекеттик башкаруунун терс социалдык-гуманитардык көрүнүштөрдү оң көрүнүшкө айландыруу жөндөмдүүлүгү жана мүмкүнчүлүгү.

8.Улуттук идеологиянын коомго тийгизген таасиринин деңгээли.

9.Ааламдашуу процессинде коомдун маданий жана диний адаптацияланышы.

18-жыйынтык. Корутунду: «алсыз» өлкөлөргө (аскердик) каршы агрессияны азайтуу жана зыянсыздандыруу боюнча айтылган максаттын натыйжалары масштабдуу гуманитардык проблемалардын пайда болушуна алып келет:

1) агрессия актысын аныктоого универсалдуу, бирдиктүү мамилени формалдаштыруу. Ошол эле учурда, практика көрсөткөндөй, эл аралык мамилелердин субъектиси (көбүнчө экономикалык жана аскердик жактан күчтүүрөөк) өзүнүн геосаясий жана улуттук кызыкчылыктарынын негизинде каралып жаткан укуктук категорияны «түшүнөт»;

2) агрессия актысын диагностикалоонун универсалдуу алгоритмин аныктоо жана формалдаштыруу;

3) агрессия актысынын субъектилери катары жеке адамдарды гана эмес, бүтүндөй мамлекеттерди аныктоо;

4) БУУнун Коопсуздук Кеңешинин ролун жана агрессия фактысын аныктоо механизмдерин өзгөртүү.

19-жыйынтык. Укуктук категорияга мүнөздүү болгон бардык белгилерди камтуу үчүн – “экоцид”, ошондой эле аны башка экологиялык кылмыштардан чектөө (айырмалап таануу). Экоциддин аныктамасы төмөнкүчө: жаратылыш чөйрөсүнө максималдуу зыян келтирүү максатында белгилүү бир аймактын экологиялык коопсуздугуна кол салуу, өсүмдүктөрдү же фаунаны массалык түрдө жок кылуу, атмосфераны же суу ресурстарын уулантуу жолу менен жасалган эл аралык кылмыш. , бүткүл адамзаттын коопсуздугуна бирдей коркунуч туудурат, ал тургай согуштук операциялар учурунда, тынчтык мезгилде да айлана-чөйрөнү бузууга алып келүүчү башка аракеттерди жасоо.

3. Диссертацияда туюндурулган илимий жыйынтыктардын (илимий жоболордун), тыянактардын жана корутундулардын негизделүү деңгээли жана ишенимдүүлүгү.

Диссертациялык изилдөөнүн автору тарабынан ченемдик материалды жана окуу адабияттарын ар тараптан иштеп чыгуусунун негизинде берилген теориялык жоболор кеңири теориялык базага талдоо жүргүзүүнүн жүрүшүндө алынган практикалык тыянактар азыркы илимдеги тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуунун көп баскычтуу тутумунун концептуалдык негиздерин калыптандыруу жөнүндө түшүнүктөрдү кеңейтүүгө шарт түзөт.

Мунун бардыгы изилдөөнүн максатына жеткендигин күбөлөндүрөт жана аны ата мекендик илимдин өнүгүшүнө кошкон толук кандуу салымы катары кароого жол берет.

Автор тарабынан чыгарылган жыйынтыктардын, тыянактардын жана корутундулардын негизделиши жана ишенимдүүлүгү төмөнкүлөр аркылуу тастыкталат:

Биринчиден, изилдөө юридика илимдеринин фундаменталдуу жоболоруна негизделет. Алынган жыйынтыктардын, тыянактардын жана корутундулардын илимий негизделиши кеңири теориялык жана ченемдик материалга ар тараптуу

жана терең талдоо жүргүзүү менен камсыздалат.

Экинчиден, диссертациялык иште чет өлкөлүк авторлордун илимий иштелмелерин пайдалануусу, ошондой эле диссертациялык изилдөөдө Кыргыз Республикасынын ченемдик-укуктук базасын, сот тажрыйбасын колдонуусу.

Үчүнчүдөн, чет өлкөлүк илимий басылмаларда илимий макала түрүндө изилдөөнүн жоболору жана жыйынтыктарынын жарык көрүшү.

1-жыйынтык. Негизделген жана ишенимдүү, анткени бул жыйынтык илимий адабияттардын, укук коргоо органдарынын ишмердүүлүгүнүн талдануусунун жыйынтыгында алынган.

2-жыйынтык. Негиздүү жана ишенимдүү, анткени илимий адабияттардын жана укук коргоо органдарынын ишмердүүлүгүнүн талдануусунун жыйынтыгында алынган жана тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар башка коомдук коркунучтуу жосундардан бир катар жалпы белгилери менен айырмалануусу негизделген.

3, 4, 5 - жыйынтыктар. Негизделген жана ишенимдүү, себеби илимий адабияттардын талдануусунун жүргүзүлүүсүнүн жыйынтыгында алынган жана түшүнүк аппаратынын оптималдашуусунун жана такталуусунун максатка ылайыктуулугу менен шартталган.

6-жыйынтык. Негизделген жана ишенимдүү, себеби тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар үчүн эл аралык кылмыш жоопкерчилиги жөнүндө ченемдердин эволюция процессинин автордук мезгилдүүлүгү көрсөтүлүп, ошонун жыйынтыгында алынган.

7-жыйынтык. Негизделген жана ишенимдүү, анткени илимий адабияттардын талдануусунун жыйынтыгында алынган жана мунун негизинде эл аралык кылмыш-жаза укугунун пайда болуусундагы Нюрнберг процессиндеги ролу каралган.

8, 9-жыйынтыктар. Негизделген жана ишенимдүү, себеби илимий адабияттардын талдануусунун жыйынтыгында алынып, анын негизги институттары аныкталган жана себептери түшүндүрүлгөн.

10-жыйынтык. Негиздүү жана ишенимдүү, анткени бул жыйынтык илимий адабияттардын талдануусунун жыйынтыгында алынган жана илимий институт катары «Адамзаттын тынчтыгына жана коопсуздугуна каршы кылмыштардын» укуктук, социалдык жана гуманитардык категориясы боюнча илимий-изилдөө программасын иштеп чыгуу үчүн негизги параметрлер аныкталган.

11, 12 жана 13-жыйынтыктар. Негизделген жана ишенимдүү, себеби тынчтыкты жана адамдын коопсуздугун камсыз кылуу системасын, илимий адабияттардын жана практикалык ишмердүүлүгүнүн терең талдоосунун жыйынтыгында алынган.

14, 15-жыйынтыктар. Негиздүү жана ишенимдүү, анткени тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштуулукка каршы күрөшүүнүн уюштуруу-укуктук көйгөйлөрүнүн өзгөчөлүктөрү негизделген жана көрсөтүлгөн.

16, 17-жыйынтыктар. Негиздүү жана ишенимдүү, анткени илимий адабияттардын талдануусунун жыйынтыгында жана практикалык ишмердүүлүгүнүн терең талдоосунун жыйынтыгында алынган жана анын оптималдашуусуна багытталган.

18, 19-жыйынтыктар. Негизделген жана ишенимдүү, себеби илимий адабияттардын талдануусунун жүргүзүлүүсүнүн жыйынтыгында алынган жана түшүнүк аппаратынын оптималдашуусунун жана такталуусунун максатка ылайыктуулугу менен шартталган.

4. Изденүүчүнүн диссертацияда туюндурган ар бир илимий жыйынтыгынын (жобосунун), тыянагынын жана корутундусунун жаңычылдык деңгээли.

Алынган натыйжалардын илимий жаңылыгы тармактар аралык жана комплекстүү мамилени камтыган бир түрдөгү предметтик жана бир деңгээлдүү чөйрөдө илимий маселенин чечилиши менен шартталган. Натыйжада, илимий гипотезаны чечүү көп деңгээлдүү теоретикалык - методологиялык иштеп чыгууну колдонууну божомолдойт. Бул илимий иш, Кыргыз Республикасындагы биринчи монографиялык изилдөө болуп саналат, ошондой эле бул эмгекте дисциплиналар

аралык негизде тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуунун концептуалдык негиздерин, бул чөйрөнүн укуктук да, институттук да өнүгүү тенденциясын, тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумундагы «тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар» укуктук категориясынын илимий изилдөөлөрүнүн ролу жана орду илимий жактан ачылып көрсөтүлгөн. Ар бир алынган жыйынтык, тыянак жана корутундунун жаңычылдык деңгээли төмөнкүдөй түрдө аныкталышы мүмкүн:

1-жыйынтык. Жаңы, анткени автор биринчи жолу «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыш» укуктук категориясына автордук аныктама сунуштаган.

2-жыйынтык. Жаңылыкка ээ, себеби автор биринчи жолу тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар башка коомдук коркунучтуу жосундардан бир катар жалпы белгилери менен айырмалануусун негиздеген.

3, 4, 5-жыйынтыктар. Жаңы болуп саналат, анткени автор биринчи жолу илимий адабияттардын талдануусунун жүргүзүлүүсүнүн жыйынтыгында алынган жана практикалык ишмердүүлүгүнүн талдануусунун ылайыктуулугу менен шартталган.

6-жыйынтык. Жаңылыкка ээ, себеби автор тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар үчүн эл аралык кылмыш жоопкерчилиги жөнүндө ченемдердин эволюция процессинин автордук мезгилдүүлүгү көрсөтүлгөн.

7-жыйынтык. Жаңы болуп эсептелет, анткени автор юриспруденция тармагындагы эл аралык кылмыш-жаза укуктун да, эл аралык гуманитардык укуктун дагы өнүгүшүнө таасир эткен элементтер белгиленген.

8, 9-жыйынтык. Жаңылыкка ээ, себеби автор тарабынан илимий адабияттардын талдануусунун жыйынтыгында алынган.

10-жыйынтык. Жаңылыкка ээ, анткени автор тарабынан илимий-изилдөө программасын иштеп чыгуу үчүн негизги параметрлер аныкталган.

11, 12 жана 13-жыйынтыктар. Жаңылыкка ээ, себеби тынчтыктын жана

адамзаттын коопсуздук укугунун өзүнчө бир тармакчасын түзгөн негизги институттары белгиленди.

14, 15 -жыйынтыктар. Жаңы болуп эсептелет, анткени автор тарабынан биринчи жолу тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы күрөшүүнүн уюштуруу-укуктук көйгөйлөрүнүн өзгөчөлүктөрү, факторлору жана шарттардын комплекси сунушталган.

16, 17-жыйынтыктар. Жаңы болуп саналат, анткени автор биринчи жолу эмгекте, тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу системасын уюштуруунун типтүү автордук алгоритми келтирилген.

18, 19-жыйынтыктар. Жаңылыкка ээ, себеби илимий адабияттардын талдануусунун жүргүзүлүүсүнүн жыйынтыгында алынган.

5. Илимий жыйынтыктардын теория жана практика үчүн мааниси, диссертациялык изилдөөнүн жыйынтыктарынын пайдаланылышы жөнүндө сунуштар.

Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык укуктук аспекттөр» темасындагы көрсөтүлгөн доктордук диссертациясынын жоболору коюлган көйгөйлөрдүн изилденүүсүнүн логикасы менен айкалыштырылган. Алынган жыйынтыктар өз ара байланышкан, практикалык сунуштамалар текшерилген теоретикалык жоболордун негизинде курулган. Диссертация автордун юридикалык илимге жеке салымын тастыктаган ички биримдикке ээ болгон бул көйгөй боюнча бир катар жаңы илимий жыйынтыктарды жана жоболорду камтыйт. Бар болгон көйгөйлөрдүн чечилүүсүнүн сунушталган жаңы ыкмалары жетиштүү түрдө аргументтелген жана белгилүү болгон чечимдер менен сын-пикир коштоп бааланган.

Алынган жыйынтыктардын практикалык мааниси, изилдөөнүн жүрүшүндө алынган корутундуларды жана сунуштарды колдонууга мүмкүн экендигинде турат:

1) теоретикалык-изилдөө ишмердүүлүгүндө тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумунун ар кандай теоретикалык- методологиялык

түзүмдөрүн изилдөөдө, ошондой эле заманбап коркунучтарды эске алуу менен бирге анын перспективдүү өнүгүүсү;

2) укук иштеп чыгуу ишмердүүлүгүндө - изилденип жаткан чөйрөнү укуктук жөнгө салуунун концептуалдык негиздерин белгилөө;

3) автор тарабынан иштелип чыккан практикалык ишмердүүлүктө: тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун курууда теоретикалык-методологиялык жана уюштуруу-технологиялык параметрлер колдонулушу мүмкүн: а) изилдөөчүлөр жана аналитикалык кызматкерлер тарабынан; б) тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүү тутумун уюштурууда эл аралык мамилелердин субъекттери тарабынан; в) улуттук жана эл аралык сот адилеттүүлүгүнүн максаттары үчүн;

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун уюштуруунун алгоритми башкаруу субъекттерине тышкы чөйрөнүн жогорку белгисиздик шарттарында тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун уюштуруу маселелерин чечүүгө мүмкүндүк берет (геосаясий процесстер; эл аралык мамилелердин субъекттеринин ишмердүүлүгү (аскердик, дипломатиялык); экологиялык техногендик жана/же антропогендик мүнөздөгү башка факторлор.

4) ар кандай окуу материалдарын, окуу куралдарын, тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун укугу боюнча атайын курстарды иштеп чыгууда, ошондой эле тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүүнү камтыган маселелеринде.

6. Изденүүчү тарабынан тийиштүү актуалдуу көйгөйдү чечүүнүн жыйынтыктарынын, теориялык же колдонмо милдеттеринин багытталышы.

Диссертация тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштардын теориялык, тарыхый жана эл аралык укуктук аспектерине арналган, жыйынтыктоочу илимий изилдөөнү чагылдырат. Методологиялык негиз изилдөөнүн жаңы методдорунун колдонулушу жөнүндө, иштин жогорку сапатын, актуалдуулугун, анын теориялык жана практикалык маанисин, анын

жыйынтыктарынын, тыянактарынын жана корутундуларынын ишенимдүүлүгүн жана негизделгендигин күбөлөндүрөт.

Сунушталган диссертациялык иш бүтүндөй юридика илимин, анын ичинде мамлекет жана укук теориясы, кылмыш-жаза укугу, конституциялык укук, эл аралык укук, эл аралык-гуманитардык укук, эл аралык-кылмыш-жаза укугун андан ары өнүктүрүүгө багытталган жаңы илимий багытты билдирет.

7. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана тыянактарынын басылмаларда тастыктоо.

Диссертациялык изилдөөдө берилген негизги жоболор, диссертацияда чыгарылган жыйынтыктар жана корутундулар изденүүчүнүн 24 илимий макалаларында чагылдырылган, ар кандай эл аралык илимий-практикалык конференцияларда жана тегерек үстөлдөрдө баяндалган.

1. Нуриев, Д.Ш. Эл аралык кылмыштар системасындагы тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштардын түшүнүгү [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Вестник Академии МВД КР. – Бишкек, 2020. №4. С. 98 -104.

2. Нуриев, Д.Ш. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштардын белгилери жана өзгөчөлүктөрү [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Вестник Академии МВД КР. – Бишкек, 2020. №4. С.167-174.

3. Нуриев, Д.Ш. Адамдардын тынчтыгына жана коопсуздугуна каршы агрессивдүү согушду пландаштырууну, даярдоонун жана таңуулоонун коомдук коркунучтуулук даражасы жөнүндө [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Вестник Академии МВД КР. – Бишкек, 2020. №3. С.147-153.

4. Нуриев, Д.Ш. Кыргыз Республикасынын кылмыш-жаза мыйзамы боюнча тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Вестник Академии МВД КР. – Бишкек, 2020. №3. С. 82-88.

5. Нуриев, Д.Ш. Актуализация системы противодействия геноциду в современном мире [Текст] /Д.Ш. Нуриев, А.М.Джоробекова // Евразийское научное объединение. – 2021. – №1-5 (71). С. 332-335.

6. Нуриев, Д.Ш. К вопросу о заключении международных договоров по

вопросам безопасности человечества [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Евразийское научное объединение. – 2021. – №1-5 (71). С. 365-368.

7. Нуриев, Д.Ш. Экоцид в системе преступлений против мира и безопасности человечества: понятие и сущность [Текст] /Д.Ш. Нуриев, А.М. Джоробекова // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. – Бишкек, 2021. №2. С. 144-147.

8. Нуриев, Д.Ш. К вопросу об определении содержательной сущности понятия геноцида [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. – Бишкек, 2021. №2. С. 148-152.

9. Нуриев, Д.Ш. Наемничество как негативный феномен современности [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Евразийское научное объединение. – 2021. – №4-2 (74). С. 169-172.

10. Нуриев, Д.Ш. К вопросу об ответственности за нападение на лиц и учреждения, пользующихся международной защитой [Текст] /Д.Ш. Нуриев, А.М. Джоробекова // Евразийское научное объединение. – 2021. – №6-3 (76). – С. 225-227.

11. Нуриев, Д.Ш. Агрессия как преступление против мира и безопасности человечества в современной доктрине международного права [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Евразийское научное объединение. – 2021. – №6-3 (76). – С. 244-246.

12. Нуриев, Д.Ш. О теоретико-правовом анализе понятийного аппарата агрессии как сущностной характеристики преступлений против мира и безопасности человечества [Текст] /Д.Ш. Нуриев, А.М. Джоробекова // Евразийское научное объединение. – 2021. – №7-2 (77). – С.121-123.

13. Нуриев, Д.Ш. Права и свободы человека в период вооруженных конфликтов в контексте международных отношений и безопасности человечества [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Евразийское научное объединение. – 2021. – №8-2 (78). – С.169-171.

14. Нуриев, Д.Ш. Мировое сообщество о необходимости консолидированного разрешения проблем обеспечения мира и безопасности

человечества [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Евразийское научное объединение. – 2021. – №8-2 (78). – С.171-173.

15. Нуриев, Д.Ш. Источники международного права как основа квалификации преступлений, совершаемых сторонами в период вооруженных конфликтов [Текст] /Д.Ш. Нуриев, А.М. Джоробекова // Евразийское научное объединение. – 2021. – №9-2 (79). – С.128-131.

16. Нуриев, Д.Ш. Criminalization of Acts Impacting Human Security as a Result of the System of International Relations [Текст] /D.Sh. Nuriev, A.Djorobekova, M.Sayakova, Kenzhebek k. Makhabat, A.Kokoeva // Pakistan Journal of Criminology. Vol.14, No.4, 2022. P. 53-68.

17. Нуриев, Д.Ш. Эл аралык кылмыштар системасындагы тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштардын белгилери жана өзгөчөлүктөрү [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Вестник Академии МВД КР. – Бишкек, 2022. №1. С. 93-100.

18. Нуриев, Д.Ш. Совершение преступлений против мира и безопасности человечества как нарушение принципов международного права [Текст] /Д.Ш. Нуриев, Ж.М. Джоробеков // Международный журнал гуманитарных и естественных наук. 2023. № 8-1 (83). С.30-33.

19. Нуриев, Д.Ш. Установление ответственности за преступления против мира и безопасности человечества как реализация общепризнанных принципов и норм международного права [Текст] /Д.Ш. Нуриев, А.М. Джоробекова, А.М. Кокоева // Theoretical & Applied Science. 2023. №8 (124). С.294-299.

20. Нуриев, Д.Ш. Международные нормы о мирном разрешении международных конфликтов [Текст] /Д.Ш. Нуриев, Ж.М. Джоробеков // Theoretical & Applied Science. 2023. №8 (124). С.288-293.

21. Нуриев, Д.Ш. Поддержание международного мира и обеспечение безопасности человечества [Текст] /Д.Ш. Нуриев, А.М. Джоробекова // Международный журнал гуманитарных и естественных наук. 2023. №7-2 (82) С.150-156.

22. Нуриев, Д.Ш. Международно-правовое понимание мира как высшей ценности [Текст] /Д.Ш. Нуриев, А.М. Джоробекова // Theoretical & Applied Science. 2023. №7 (123). С.285-291.

23. Нуриев, Д.Ш. Геноцид как преступление против человечества [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Международный журнал гуманитарных и естественных наук. 2023. №7-2 (82). С.200-204.

24. Нуриев, Д.Ш. О нарушениях международного порядка и общепризнанных норм ведения войны [Текст] /Д.Ш. Нуриев // Theoretical & Applied Science. 2023. №7 (123). С.279-284.

8. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши

Нуриев Д.Ш. авторефераты толугу менен диссертацияга туура келет, анын негизги жоболорун чагылдырат жана Кыргыз Республикасынын Улуттук аттестациялык комиссия бекиткен талаптарына толугу менен дал келет.

Анда коргоого чыгарылуучу иштин максаты, милдети, жоболору, ошондой эле диссертациялык ишти жазуу процессинде алынган тыянактар чагылдырылган.

Автореферат кыргыз, орус жана англис тилдериндеги резюмени камтыйт.

9. Диссертациянын мазмуну жана таризделиши боюнча кемчиликтер.

Нуриев Д.Ш. диссертациялык иши жалпысынан оң бааланат, айрым кемчиликтерин жана талаштуу учурларын көрсөтө кетүү зарыл:

1. Диссертант эл аралык укуктун субъекттеринин эл аралык укук бузууларга байланыштуу келип чыккан эл аралык-укуктук жоопкерчилигинин айырмалоочу белгилерин ырааттуураак карашы керек болчу.

2. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар үчүн юридикалык жоопкерчиликтин мүмкүндүгү жөнүндө диссертанттын пикирин билүү кызыктуу болмок.

3. Диссертациялык иште грамматикалык жана стилистикалык мүнөздөгү кээ бир эскертүүлөр бар.

Жалпысынан алганда, аталган эскертүүлөр өтө эле эмгектин баасын төмөндөтпөйт, иш жалпысынан оң бааланат, ал эми жогоруда айтылган

эскертүүлөр сунуштоочулук мүнөзгө гана ээ.

10. Диссертациянын “Окумуштуулук даражаларды ыйгаруунун тартиби жөнүндө” жобого ылайык келиши.

Жыйынтыгында, Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык укуктук аспектер» темасында жазылган диссертациясы жогорку илимий-теориялык деңгээлде аткарылгандыгын, практикалык жактан баалуу экендигин, илимий жаңычылдыктын керектүү элементтерин, теориялык жана практикалык сунуштардын бир катар негиздүү жана терең теориялык тыянак чыгарууларды камтый тургандыгын белгилей кетүү керек.

Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин 12.00.01 – мамлекеттин жана укуктун теориясы жана тарыхы, мамлекет жана укук жөнүндө окуулардын тарыхы адистиги боюнча юридика илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн сунушталып, «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык укуктук аспектер» темасында жазылган диссертациялык иши Кыргыз Республикасынын Улуттук аттестациялык комиссиясынын “Окумуштуулук даражаларды ыйгаруунун тартиби жөнүндө” жобосунун талаптарына толугу менен жооп берет, ал эми анын автору Нуриев Дооронбек Шамшиевич 12.00.01 – мамлекеттин жана укуктун теориясы жана тарыхы, мамлекет жана укук жөнүндө окуулардын тарыхы адистиги боюнча изделген юридика илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын ыйгарууга арзыйт.

Юридика илимдеринин доктору, доцент

А.Б. Баетов

Колун тастыктайм:

